

3.

KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI

S RADOSTÍ SE VRAŤME K EUCHARISTII!

LIST O SLAVENÍ LITURGIE BĚHEM PANDEMIE COVID-19 A PO NÍ, ADRESOVANÝ PŘEDSEDŮM KATOLICKÝCH BISKUPSKÝCH KONFERENCÍ

15. SRPNA 2020

Pandemie způsobená novým typem koronaviru vyvolala otřesy nejen v dynamice společenské, rodinné, ekonomické, vzdělávací a pracovní, ale také v životě křesťanského společenství – včetně jeho liturgického rozměru. Aby se zabránilo šíření viru, bylo třeba přísně dodržovat odstup od druhých lidí, což ovlivnilo také základní rys křesťanského života: „Kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich“ (Mt 18,20); „Setrvali v apoštolském učení, v bratrském společenství, v lámání chleba a v modlitbách... Všichni, kteří přijali víru, drželi pevně pohromadě a měli všechno společné“ (Sk 2,42.44).

Tato společenská dimenze má i teologický význam: Bůh je vztah osob v Nejsvětější Trojici. Také lidstvo tvoří ve vztahové komplementaritě mezi mužem a ženou, neboť „není dobré, že člověk je sám“ (Gn 2,18). A do vztahu muže a ženy zároveň vstupuje a zve je, aby oni vstoupili do vztahu s ním. Svätý Augustin správně vytušil, že naše srdce je neklidné, dokud nenajde Boha a nespočine v něm.¹ Pán Ježíš zahájil své veřejné působení tak, že si povolal skupinu učedníků, aby měli podíl na jeho životě a hlásání Božího království, a z tohoto malého stádce se zrodila církve. Písmo svaté používá k popisu věčného života obraz města, nebeského Jeruzaléma (srov. Zj 21). Město je spo-

1

Srov. Augustin, *Vyznání*, I,1.

lečenství lidí, kteří sdílejí stejné hodnoty, základní lidské a duchovní skutečnosti, místo, čas a organizované aktivity a kteří také přispívají k budování společného dobra. Zatímco pohané stavěli chrámy zasvěcené pouze božstvům, ke kterým se lidé nemohli přiblížit, křesťané začali okamžikem, kdy se jim dostalo svobody vyznání, okamžitě stavět budovy, které by sloužily jako *domus Dei et domus ecclesiae* a kde by v sobě věřící mohli poznat společenství Boží, lid svolaný k bohoslužbě a ustanovený jako svatě shromáždění. Proto také Bůh může prohlásit: „Já jsem tvůj Bůh a vy budete můj lid“ (srov. Ex 6,7; Dt 14,2). Pán zůstává věrný své smlouvě (srov. Dt 7,9) a Izrael se právě z tohoto důvodu stává Božím sídlem, svatým místem jeho přítomnosti ve světě (srov. Ex 29,45; Lv 26,11–12). Proto také dům Páně předpokládá přítomnost rodiny Božích dětí. I dnes biskup v modlitbě zasvěcení nového kostela prosí, aby se stavba stala tím, čím má ze své samé povahy být:

„[...] at' je ti tento chrám trvale zasvěcen [...]

At' zde pramen milosti smývá viny,
at' v tomto prameni, Otče,
tvé děti umírají hříchu
a v Duchu Svatém se znovu rodí
pro věčný život.

At' se zde shromažďují věřící
ke slavení svatých tajemství,
sytí se ze stolu tvého slova
a přijímají Kristovo tělo a krev ze stolu oltáře.

At' zde zaznívá radostná píseň chvály,
náš hlas at' se připojí ke sborům andělů
a k tobě at' vystupuje stálá prosba za spásu světa.

Ubožáci at' zde nalézají milosrdenství
a utlačovaní pravou svobodu,
všichni lidé at' prožívají důstojnost Božích dětí
a uchovají si ji neporušenou po celý život,
aby jednou s radostí vešli do nebeského Jeruzaléma.⁴²

Křesťanské společenství nikdy neusilovalo o izolaci a nikdy také z církve nevytvořilo město za uzamknutou branou. Jako lidé formovaní hodnotami společného života a úsilím o společné dobro se proto vždy snažili začlenit se do společnosti a zároveň si byli vědomi vlastní jinakosti: mají být ve světě, aniž by k němu patřili a omezili se jen na něj.³ A dokonce i za mimořádné situace v pandemii prokázali veliký smysl pro odpovědnost: biskupové, kteří naslouchali úřadům i odborníkům a spolupracovali s nimi, dokázali sami i v rámci své konference pohotově činit obtížná a bolestná rozhodnutí, dokonce na dlouhou dobu zastavili účast věřících na slavení eucharistie. Kongregace pro bohoslužbu a svátosti je biskupům hluboce vděčná za jejich odhodlání a úsilí ve snaze co nejlépe reagovat na nepředvídanou a složitou situaci.

Jakmile to ovšem okolnosti dovolí, je naléhavě třeba vrátit se k běžnému křesťanskému životu, kde budova kostela je domov a slavení liturgie, zejména eucharistie, představuje „vrchol, k němuž směřuje činnost církve, a zároveň zdroj, z něhož vyvěrá veškerá její síla“.⁴

S vědomím, že Bůh nikdy neopouští lidstvo, které stvořil, a že i ty nejtěžší zkoušky mohou přinést ovoce milosti, jsme přijali vzdálení od Pánova oltáře jako čas eucharistického půstu, užitečný k tomu, abychom znovu objevili, jak je pro nás životně důležitý, krásný a nesmírně drahý. Jak jen to ovšem bude možné, musíme se vrátit k eucharistii s očištěným srdcem, obnoveným úžasem a zesílenou touhou setkat se s Pánem, být s ním a přijmout ho, abychom ho mohli nést svým bratřím a sestrám společně se svědectvím života naplněného vírou, láskou a nadějí.

Tato doba strádání nám dává milost porozumět srdci našich bratří a sester, mučedníků z Abitinae (počátek 4. století), kteří i přes jistý rozsudek smrti svým soudcům odpověděli s klidným odhodláním: „*Sine Dominico non possumus*.“ Absolutnost onoho *non possumus* („nemůžeme“) ani význam podstatného jména ve středním rodě *Dominicum* („to, co náleží Pánu“) nelze přeložit jediným slovem.

3 Srov. *List Diognetovi*, 5–6.

4 Druhý vatikánský koncil, Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 10.

Úsporné vyjádření zahrnuje veliké množství jemných významových odstínů a významů, které se nyní nabízejí k rozjímání:

- *Nemůžeme žít, být křesťany ani plně uskutečnit své lidství a touhu po dobru a štěstí, které přebývají v našem srdci, bez Božího slova, které při slavení liturgie přijímá tvar a stává se živým slovem, které Bůh pronáší ke všem, kdo dnes otevírají svá srdce a naslouchají;*
- *Nemůžeme žít jako křesťané bez účasti na oběti kříže, v níž se Pán Ježíš bez výhrad dává, aby svou smrtí zachránil lidstvo, které zemřelo kvůli hříchu – Vykupitel přidružuje lidstvo k sobě a vede ho zpět k Otci, v objetí Ukřižovaného nachází veškeré lidské utrpení světlo a útěchu;*
- *Nemůžeme být bez hostiny eucharistie, stolu Páně, ke kterému jsme zváni jako synové a dcery, bratři a sestry, abychom přijali samého zmrtvýchvstalého Krista, přítomného v těle, krvi, duši a božství v tomto nebeském chlebu, který nás sytí v radostech a strastech této pozemské pouti;*
- *Nemůžeme být bez křesťanského společenství, rodiny Páně: potřebujeme se setkávat se svými bratry a sestrami, kteří mají podíl na Božím synovství, Kristově bratrství, povolání ke svatosti a úsilí o ně i o záchranu své duše v bohaté rozmanitosti věku, osobních dějin, charismat a povolání;*
- *Nemůžeme být bez domu Páně, který je naším domovem, bez posvátných míst, kde jsme se narodili víře, kde jsme objevili Pánovu prozíravou přítomnost a také jeho milosrdné objetí pozvedající ty, kdo padli, kde jsme se zasvětili svému povolání k manželství nebo k zasvěcenému životu, kde jsme se modlili a vzdávali díky, radovali se a plakali a kde jsme Otci svěřili své blízké, kteří dokončili svou pozemskou pout’;*
- *Nemůžeme být bez dne Páně, bez neděle, která dává světlo a smysl sledu pracovních dní i rodinným a společenským povinnostem.*

Jakkoli sdělovací prostředky konají cennou službu nemocným a všem, kdo do kostela jít nemohou, a prokázaly i obrovskou službu při vysílání mše svaté v časech, kdy možnost společného slavení neexistovala, nemůže se žádné vysílání rovnat osobní účasti, nebo ji dokonce

nahradit. Naopak hrozí, že nás takové vysílání vzdálí osobnímu a důvěrnému setkání s vtěleným Bohem, který se nám dal ne virtuálně, ale skutečně, když prohlásil: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm“ (Jan 6,56). Tento fyzický kontakt s Pánem je životně důležitý, nepostradatelný a nenahraditelný. Jakmile se podaří stanovit a přijmout konkrétní opatření, která pomohou zastavit šíření viru na minimum, je třeba, aby všichni znovu zaujali své místo ve shromáždění bratří a sester, znovu objevili nenahraditelnost, nesmírnou cenu a krásu slavení liturgie a také znovu pozvali a povzbudili k účasti ty bratry a sestry, kteří ztratili odvalu a jsou vystrašení, dlouho se neukázali anebo ztratili zájem.

Toto dikasterium chce znovu potvrdit některé principy a navrhnout určité kroky k podpoře rychlého a bezpečného návratu ke slavení eucharistie.

Náležitá péče o hygienické a bezpečnostní předpisy nesmí vést ke sterilizaci gest a obřadů ani u věřících – byť nevědomě – podněcovat strach a nejistotu.

Je na biskupech, aby obezřetným, avšak rozhodným jednáním zajistili, že veřejné orgány nebudou účast věřících při slavení eucharistie omezovat na „shromáždění“ a považovat ji za podobnou, nebo dokonce podřízenou různým formám odpočinkové činnosti.

O liturgických předpisech nemohou svými předpisy rozhodovat veřejné orgány, ale podléhají výhradně příslušným církevním autoritám.⁵

Je třeba umožnit věřícím účast na liturgickém slavení, avšak vyvarovat se přitom improvizovaných experimentů v obřadech a plně respektovat předpisy obsažené v liturgických knihách, které daný obřad popisují. Proměňující prožitek posvátnosti, svatosti a krásy dodává liturgii předchuť harmonie věčné blaženosti. Podle autoritativního předpisu Druhého vatikánského koncilu je tedy třeba dbát na zajištění důstojnosti míst, vybavení i způsobu slavení: „Obřady ať se vyznačují vznešenou jednoduchostí“.⁶

Je třeba uznat, že věřící mají právo přijímat Kristovo tělo a klanět se Pánu přítomnému v eucharistii stanoveným způsobem a bez

5 Srov. *Sacrosanctum Concilium*, č. 22.

6 *Sacrosanctum Concilium*, č. 34.

omezení, která jdou nad rámec hygienických předpisů stanovených orgány veřejné moci nebo biskupy.

Při eucharistickém slavení se věřící klanějí zmrtvýchvstalému Ježíši, který je mezi nimi přítomen, a nyní pozorujeme, jak snadno se tento smysl pro adoraci a modlitbu klanění vytrácí. Prosíme kněze, aby ve svých katechezích nezbytnost adorace trvale zdůrazňovali.

Principem, jak se s jistotou vyhnout omylu, je poslušnost: poslušnost církevním předpisům, poslušnost biskupům. V těžkých dobách (např. války, pandemie) mohou biskupové i biskupské konference vydat prozatímní předpisy, které je třeba dodržovat. Poslušnost chrání poklad, který byl církvi svěřen. Jakmile se ovšem situace vrátí k normálu, tato opatření vydaná biskupy a biskupskými konferencemi platit přestanou.

Církev bude i nadále chránit lidskou osobu jako celek. Svědčí o naději, vybízí nás k důvěře v Boha a připomíná, že pozemské bytí je sice důležité, ale ještě mnohem důležitější je věčný život: náš cíl a naše povolání je mít věčný podíl na životě s Bohem. To je víra církve, o níž po staletí svědčí zástupy mučedníků a světců, to je kladná zvěst osvobozující nás od jednorozměrného redukcionismu a ideologií. K nezbytné péči o veřejné zdraví církev přidává ještě hlásání věčné spásy duší a doprovázení k němu. Proto se tedy nadále s důvěrou svěřujeme Božímu milosrdenství, dovolávejme se přímluvy Panny Marie, která je *salus infirmorum et auxilium christianorum*, za všechny osoby těžce zkoušené pandemií i veškerým dalším utrpením, vytrvejme v modlitbě za ty, kdo tento život opustili, a zároveň obnovme svůj úmysl být svědky Zmrtvýchvstalého a hlasateli jisté naděje, která překračuje hranice tohoto světa.

Dáno ve Vatikánu dne 15. srpna 2020, na slavnost Nanebevzetí Panny Marie.

Papež František při audienci udělené 3. září 2020 níže podepsanému kardinálu prefektovi Kongregace pro bohoslužbu a svátosti tento dopis schválil a nařídil jeho zveřejnění.

Robert kardinál Sarah
prefekt